

N:o 143.

Af herr **P. Norberg**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tullfritt införande öfver Funäsdalen af spannmål och fläsk.

Jag anser mig pligtig förnya mitt vid flere föregående riksdagar gjorda yrkande, att spannmål, malen och omalen, alla slag, samt fläsk, andra slag, må få tullfritt till riket införas öfver Funäsdalen.

Till stöd för detta yrkande anförde jag i min motion vid 1895 års riksdag följande:

»Klimatet i Herjeådalen är i hög grad hårdt och oblidt. Långt efter det full sommar inträdt i de sydligare delarne af Sverige, är marken i Herjeådalen snöhöljd och vattnén betäckta med is. Ännu i slutet af maj äro sjöarne enligt regeln körbara. Ja, det har händt, att Malmagssjön i Tännäs socken kunnat på isen passeras med fordon ännu i slutet af juni. Först i juli månad inträder den verkliga sommaren i dessa trakter. Den räcker till slutet af augusti eller i lyckligaste fall till midten af september, och är alltid åtföljd af frostnätter och oftast äfven af snö. År 1892 föll redan mot slutet af augusti så mycket snö, att till och med träd brötos ned. Och äfven år 1893 kom snö så tidigt, att höbergningen derigenom delvis omöjliggjordes, och en myckenhet slaget hö blef kvarliggande under snön.

Att en befolkning, som lefver under så karga förhållanden, ej kan i nämnvärd mån vara åkerbrukande, är ju en gifven sak. Ingenstädes i Herjeådalen kan, ens under goda år, produceras spannmål tillräckligt för det egna behofvet. Inom Tännäs, Ljusnedals och Storsjö socknar, inom större delen af Hede socken och å flera orter här och der inom provinsen, hafva nattfrosterne omöjliggjort all spannmålsproduktion. Det enda, som der kan odlas, är små kvantiteter potatis, som under goda år uppdragas i

bergsskrefvor och andra för plögen otillgängliga ställen, der skydd finnes för nattfrost och fjellstormarne.

* Äfven ladugårdsskötseln bedrifves under de största svårigheter. Höet måste till största delen hemtas från ofta flere mil från bostaden belägna starrängar, och höbergningen omintetgöres ej sällan genom tidiga snöfall. Det smör, som produceras för afsalu, måste på grund af de svåra kommunikationsförhållandena gömmas länge, innan det kan föras i marknaden, hvarigenom det, såsom sekunda vara, endast betingar ett lågt pris.

Fläsk, denna i synnerhet för skogsarbetaren så oumbärliga förnödenhet, kan naturligtvis under sådana förhållanden ej heller produceras inom provinsen, utan måste detsamma, liksom brödfödan, anskaffas från andra orter.

Om det för andra, lyckligare lottade landsdelar, der befolkningen har sin förnämsta utkomst af jordbrukets afkastning, kan vara en fördel att lifsförnödenheterna stiga i pris, så är deremot detta för Herjeådalen fattiga befolkning uteslutande en olycka, och denna så mycket hårdare, som på grund af de lokala förhållandena de utifrån inköpta lifsmedlen under alla förhållanden i Herjeådalen måste ställa sig betydligt högre än på andra orter. Äfven då i landet i öfrigt spanmålsprisen stå ovanligt lågt, råder dock i Herjeådalen alltid hvad man annorstädes skulle kalla: dyr tid.

På grund af de stora afstånden är det icke möjligt att fylla Herjeådalens spanmålsbehof från de spanmålsproducerande delarne af Sverige. Från Funäsdalen till närmaste svenska jernvägsstation i Ljusdal har man 26,5 mil. Till Rörås i Norge har man endast 7 mil. Huru rika skördarne i södra Sverige än må vara, finner dock ej ett korn af dem vägen till Herjeådalen, som uteslutande är hänvisad att fylla sitt spanmålsbehof från Rörås. Men Rörås är beläget uppe på Dovre fjell. Der i trakten produceras icke heller någon spanmål till afsalu. Den måste hemtas från Trondhjem, hvarför ock mjölpriset pr 100 kilogram i allmänhet ställer sig 2 kronor 50 öre å 3 kronor högre i Rörås än i Trondhjem. Från Rörås skall spanmålen sedan fraktas till olika delar af Herjeådalen. De första åtta milen mellan Rörås och Ljusnedals bruk äro allmän landsväg. Att för 100 kilo mjöl på en så pass lång vägsträcka betalas 2 kronor 50 öre i frakt, får väl ej anses öfverdrifvet dyrt. Men från Ljusnedals bruk till Storsjö är 5 mil obanad väg. Vintertiden släpar man här fram mjöllassen genom att fästa brädlappar — så kallade trögor — under fötterna på hästarne för att de ej skola sjunka i den djupa snön. Men sommartiden måste man forsla mjölsäckarne på hästryggen, och det fordras då en rätt stadig häst för att han på obanad, stenig och äfven delvis sumpig mark skall kunna taga sig fram med en börda af 100 kilogram; och om forbonden, som så lång väg och i så svår mark skall gå bredvid hästen och

hålla i mjölsäcken för att den ej skall falla af hästryggen, för en sådan resa betingar sig en betalning af 10 kronor, så tror jag de äro ärligen förtjenta. Fraktkostnaden för 100 kilogram mjöl från Rörås till Storsjö kan sålunda uppgå till 12 kronor 50 öre. För dem, som bo ännu längre bort, såsom i Henådalen, Serfsjö m. fl. ställen, blir hemforslingen af brödfödan ännu besvärligare och dyrare.

Kan det väl vara obefogadt, om en befolkning, som lefver under sådana förhållanden och som i lika mått som rikets öfriga inbyggare får bära den växande skattebördan i öfrigt, vågar anhålla åtminstone om den lindring, att dess outhärliga födoämnen må få införas skattefritt? Må man besinna, att med den nu åsatta mjöltullen endast fraktkostnaden och tullavgiften för 100 kilo mjöl — och under formen af mjöl måste spanmålen införas, då någon qvarnrörelse ej bedrifves i Herjeådalen — i Storsjö uppgår till *icke mindre än 19 kronor* och på vissa andra orter måste belöpa sig till *ännu mera*, samt att befolkningen dertill i Rörås måste betala ett inköpspris för sjelfva varan, hvilket är högre än på andra orter.

Äfven med den förut gällande tullsatsen af 2 kronor 50 öre och med den sista tidens ovanligt låga pris på verldsmarknaden, uppgick kostnaden för brödfödan i Herjeådalen till så högt belopp, att, derest något sådant förekomme i öfriga delar af landet, statsmagterna — såsom erfarenheten från år 1892 senast visat — otvifvelaktigt skulle anse för sin oafvisliga pligt att, till näringsbekymrens lindrande, söka reducera prisen genom tullbeskattningens lättande. Hvarför skulle väl då denna pligt vara mindre bjudande, därför att frågan gäller endast den fattiga men sträfsamma befolkningen i en aflägsen och af allmänheten föga känd del af landet?

Ur skyddssynpunkt kan väl icke rimligtvis någon befogad betänklighet mot en sådan begäran uppställas. För de svenska producenterna af spanmål och fläsk spela tullförhållandena i Herjeådalen ingen som helst roll. Genom att der beskatta dessa lifsmedel kan deras pris i det öfriga Sverige icke stegras med ett enda öre. Genom att medgifva tullfrihet i Herjeådalen kan icke heller någon konkurrens uppstå, vare sig för jordbrukarne eller qvarnegarne i det öfriga Sverige. Samma skäl, som tvingar befolkningen i Herjeådalen att köpa sitt mjöl och fläsk i Norge, omöjliggör någon import öfver Funäsdalen af dessa födoämnen till det öfriga Sverige. De stora afstånden — från Rörås till Ljusdal är det 34 mil — afstänger all samfärdsel i sådant syfte.

Man har emellertid sökt göra gällande, att, huru billig min begäran än är i och för sig, den likväl icke skulle kunna bifallas, därför att derigenom befolkningen å andra orter skulle kunna förledas att komma med samma begäran, som då blefve svår att afvisa. För min del betviflar jag

högeligen, att någon annan ort finnes i Sverige, der man samtidigt lefver under så svåra förhållanden, är så afskuren från samfärdseln med det öfriga landet och så af naturförhållandena hänvisad att anskaffa de oundgängligaste födoämnen från främmande land. Men om någon sådan ort verkligen finnes, och om, liksom i Herjeådalen, tullbeskattningen kan der borttagas utan att medföra någon fara för Sveriges skyddade näringar, hvar skulle väl egentligen faran ligga uti att bevilja en anhållan härom? Enda effekten blefve ju en obetydlig minskning i statens tullinkomster, hvilken väl så mycket lättare borde kunna bäras, som de här afsedda tullarne icke åsatts i syfte att skaffa staten inkomster. Icke heller bör man hysa fruktan för att Herjeådalens befolkning, om denna frihet beviljades, skulle framkomma med ytterligare kraf på andra likartade lättnader. Denna befolkning är icke van att hemta några lyxartiklar från utlandet, den har små behof och är nöjd, om den med det oundgängligaste kan få lifnära sig på den fäderneärfda torfvan. Men väl må man besinna, att huru sträfsam och förnöjsam denna befolkning än är, och huru främmande den är för alla bullersamma utbrott af missnöje, det dock, just med hänsyn till de lokala förhållanden, under hvilka den lefver, icke borde förefalla välbetänkt att behandla den med obillighet och hårdhet; och något annat namn kan jag ej gifva en vägran att tillmötesgå dess anspråkslösa begäran att icke behöfva deltaga i en tung beskattning, som, då den, såsom i Herjeådalen, ej har annan verkan än att öfverflytta den fattiges sparpennningar till statskassan, ej skulle kunna sättas i fråga, derest det gälde andra delar af riket.

Då man talat om den förmenta vådan af att göra ett undantag från den allmänna tullagstiftningen till förmån endast för en ort, tillåter jag mig ock erinra derom, att under förra hälften af detta århundrade, innan kommunikationsväsendet var så utveckladt som nu och då därför oftare än nu dyr tid förekom så väl i hela landet som å vissa orter, det gång på gång inträffade, att man, till lindrande af nöden å någon viss ort, medgaf tullfri införsel af spannmål endast till denna ort. Enligt norska tulltaxan har man också af alldeles samma skäl, ehuru både spannmål och mjöl i allmänhet i Norge draga tull, likväl medgifvit tullfri införsel öfver tullstationerna Hammerfest, Vardö och Vadsö. Men icke har någon olägenhet, så vidt jag hört, deraf någonsin uppstått.

Slutligen har man äfven förmenat, att Herjeådalen är redan beviljad en afsevärd fördel genom mellanrikslagens bestämmelse, att vid resa öfver landgränsen mellan Norge och Sverige norsk spannmål får införas tullfritt till hvilken quantitet som helst och äfven annan spannmål, af omalen 150 och af malen 100 kilogram. Men af dessa medgifvanden har befolkningen

i Herjeådalen i sjelfva verket mycket ringa gagn. Norsk spanmål kan icke erhållas i Rörås. Norge är i allmänhet icke något spanmålsproducerande land, och särskildt det nordanfjeldske Norge har icke alls någon spanmål att afyttra. Hvad åter beträffar icke-norska spanmålen, så gäller som bekant den bestämmelsen, att de medgifna kvantiteterna få tullfritt införas endast om den, som skall hafva spanmålen, sjelf är med lasset. I följd häraf kan väl medgifvandets vara till något gagn för dem, som icke bo längre bort än en 2 à 3 mil från riksgränsen. Men i dessa obygdar bo icke fler än 6 à 7 familjer. För den öfriga befolkningen är deremot medgifvandets, som väl lätt bör inses, utaf mycket ringa, om ens något gagn.

Jag tillåter mig icke att mästra det tullsystem, som man nu infört i Sverige. Dess fördelar har jag visserligen icke mäktat inse, men är ju icke därför omöjligt, att detsamma verkligen kan lända landet i dess helhet till något gagn. Om så är, kan väl detta gagn endast ytterligare ökas derigenom, att man i systemet inför sådana modifikationer, att dess uppenbaraste olägenheter aflägsnas. Och bland dessa olägenheter kan väl ingen vara mer uppenbar och orimlig än den, att de tullar, som införas i uppgifvet syfte att hjälpa den bofasta befolkningen på landsbygden ur dess tryckta belägenhet, skola för samma befolkning inom en hel provins vara endast en ytterligt hård och tryckande beskattning. Må vara, att denna provins hör till Sveriges fattigaste, och att den befolkning, som der bor, ej genom några rikedomar ökar landets välmåga. Det är dock denna befolknings sträfsamhet och kärlek till sin fosterbygd man har att tacka för att Herjeådalen icke är endast en ödemark; och de, som der bo och arbeta, de äro dock svenskar och borde såsom sådana kunna göra anspråk på samma omtanke och skydd som rikets öfriga inbyggare.»

Under motionens behandling i Andra Kammaren framhölls från åtskilliga håll, att de af mig påyrkade åtgärderna borde föregås af en utredning, som icke kunde verkställas af någon annan än Kongl. Maj:t. Denna utredning förmenade man borde afse att utröna såväl, huruvida de af mig lemnade uppgifterna vore riktiga, som ock huruvida befolkningen å andra orter möjligen äfven befunde sig i liknande ömmande omständigheter. Att begära en så omfattande utredning lär väl dock ej vara lämpligt bland annat på den grund, att detta i sjelfva verket skulle utmynna i en undersökning af lifsmedelstullarnes verkan i allmänhet, hvartill väl Riksdagen för närvarande ej torde vara villig. Derest å någon annan ort befolkningen, mot förmodan, skulle befinna sig i samma svåra belägenhet som i Herjeådalen, lär väl denna befolkning ej försumma att sjelf frambära sina bekymmer, hvilka då kunna tagas i betraktande. Jag har därför ansett

att, om en utredning skulle erfordras, densamma tills vidare endast bör omfatta de af mig här ofvan berörda förhållanden.

Jag tillåter mig därför föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t må låta undersöka och utreda, om och under hvilka vilkor spanmål, malen och omalen, alla slag, samt fläsk, andra slag, må få tullfritt till riket införas öfver Funäsdalen, samt till Riksdagen inkomma med den framställning, som häraf kan påfordras.

Stockholm den 27 januari 1896.

P. Norberg.

N:o 144.

Af herr **J. G. Nyström** m. fl., om anslag för utredning angående åstadkommande af direkt jernvägsförbindelse mellan Krylbo och Örebro.

En blick på jernvägskartan visar, att Norrland för sin förbindelse med södra och vestra Sverige är hänvisadt antingen till statsbanans väg öfver Stockholm eller ock till kommunikationsleder, sammansatta af flera bansträckor, hvilka egas dels af staten, dels af enskilde. Den förstnämnda vägen lemnar visserligen den snabbaste förbindelsen, men den är äfven den längsta och tvingar resande, post och gods in på en omväg af mer än tvåhundra kilometer ur den direkta kosan, vare sig denna afser Göteborgs- eller Malmö-hållet. De öfriga routerna, öfver Falun och Tillberga, äro visserligen något genare, men de sakna nattåg och snälltåg. De göra resan mellan Norrland och vestra och södra kusterna långvarig och obehägn genom många tågombyten och långa uppehåll.

I dessa otillfredsställande tåganordningar på de enskilda banorna lära ändringar ej kunna ske utan större uppoffringar från bolagens sida, än deras ekonomi tillåter.